

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

*“Характер зв'язку типів дитячо-
батьківських відносин та прояву агресивної
поведінки у дітей підліткового віку ”*

Виконала: здобувачка 2 курсу,
групи ПС-22-1 в м
Спеціальності 053 «Психологія»
Атамогланова К. М.
Керівник: Юдіна А.В.,
канд.психол.наук

м. Дніпро
2024

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи
Атамогланової Каріни Мукафатівни
на тему:

«Характер зв'язку типів дитячо-батьківських відносин та прояву агресивної поведінки у дітей підліткового віку»

Кваліфікаційна робота здобувача 2-го курсу, спеціальності 053 «Психологія» (освітній рівень магістр) Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи, присвячена проблемі теоретичного обґрунтування та емпіричного дослідження характеру зв'язку типів дитячо-батьківських відносин та прояву агресивної поведінки у дітей підліткового віку.

Підлітковий вік є істотно сприятливим для становлення агресивності та агресивної поведінки, у зв'язку з перебігом вікової кризи, новоутворенням якої є становлення особистісного Я з системою внутрішніх цінностей, поглядів, позицій, уявлень про самого себе, усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних природних властивостей.

Обґрунтовано, що поведінка у дітей підліткового віку є досить залежною від емоцій у силу їх вікових особливостей, при цьому агресія у поведінці підлітків є деяким різновидом взаємодії із світом, захисним механізмом. Існують особистісні (суб'єктивні) та соціально обумовлені (об'єктивні) прояви агресивності. Негативні впливи зовнішнього середовища сприяють виникненню деструктивних змін у формуванні особистості. Це може проявлятися у вигляді агресивної та девіантної поведінки, яка з часом переростає у сталий поведінковий патерн.

З'ясовано, що підліткова агресія обумовлюється різними факторами, серед яких, одним з найголовніших виступають умови внутрішньосімейних взаємовідносин. Фундаментом формування такої характерної якості особистості як агресивність, виступає тип дитячо-батьківських відносин та психологічний клімат всередині сім'ї.

Акцентується, що сім'я може як служити прикладом агресивної поведінки, так й підкріплювати її. У цьому мають значення як прояви агресії членів сім'ї стосовно один до одного, так й ставлення батьків до поведінки дитини. Поблажливість до агресивних проявів дитини, як і суворі покарання, призводять до високого рівня агресії у дітей підліткового віку. Батьки можуть заохочувати агресивність у дітях або власною поведінкою і ставленням один до одного і оточуючих, або позитивним ставленням до прояву агресивності у дитини, можуть суворо карати, цим подаючи приклад агресивної поведінки.

Розглядаючи характер зв'язку типів дитячо-батьківських відносин та прояву агресивної поведінки у дітей підліткового віку виокремлено, що високий рівень прояву агресивності у підлітків пов'язаний із вибором певного типу дитячо-батьківських відносин та із негативним психологічним кліматом в сім'ї.

Стверджується, що важливо створювати необхідні умови для формування у підлітків конструктивних форм поведінки в проблемній ситуації. Важливо виявляти до дитини більше уваги, любові та ласки, яких вона потребує.

Розкрито, що у психічних особливостях самої дитини немає передумов виникнення агресивності. Зовнішні впливи переломлюються через внутрішній світ людини, що росте, перетворюються в ньому. Результатом складної взаємодії об'єктивних та суб'єктивних чинників розвитку, психіка агресивного підлітка набуває певної своєрідності, у якому зовнішні імпульси сприймаються у спотвореному вигляді. Саме збіг несприятливих зовнішніх умов із негативними передумовами у психіці дитини ускладнює її поведінку.

Зазначено, що у сприйнятті агресивних підлітків батьки у взаємодії з ними виступають авторитарними, дисгармонійно-непоследовними або відстороненими. Підліткам властива фіксація на негативному переживанні характеру відносин із близькими (батьками), що тягне у себе зміни у поведінці.

Наголошено, що несприятливі ситуації, пов'язані зі специфікою батьківського виховання, на основі якої дитина формує невірні уявлення про соціум та навколишній світ. Тож, саме збіг несприятливих зовнішніх умов із негативними передумовами у психіці дитини ускладнює її поведінку.

За результатами експериментального дослідження у роботі встановлено, що за результатами дослідження характеру зв'язку дитячо-батьківських відносин та прояву агресивної поведінки у підлітків, спостерігається, що при збільшенні показника психологічного клімату в сім'ї, буде знижуватися загальний показник агресивності та прояв її видів у підлітка.

Визначено, що при високому показнику психологічного клімату в сім'ї, підлітки більш схильні до вибору такої домінуючої стратегії психологічного захисту у спілкуванні як миролюбство.

Обґрунтовано, що зі збільшенням показників негативних типів дитячо-батьківських відносин, що являють собою директивність, ворожість, непослідовність, критика та зменшенням показників позитивних типів дитячо-батьківських відносин, що являють собою близькість та позитивний інтерес, буде збільшуватися рівень прояву різних видів агресії.

Також показано, що виховування в нестійкому, або стійкому негативному психологічному кліматі в сім'ї та домінування негативних типів дитячо-батьківських відносин, через переважання негативних емоцій, упередженого, здебільшого недобррозичливого ставлення до оточуючих, зростає схильність до підвищеного рівня прояву агресивності у підлітка. Якщо у підлітків в сімейному оточенні панує згуртованість членів сім'ї, доброзичливість, почуття захищеності, терпимість, взаємна повага, взаємодопомога, чуйність, співчуття, прагнення допомагати один одному, співпереживання, відповідальність за сім'ю та кожного її члена. То такі умови формують у дитини навички раціональних способів розв'язання конфліктних ситуацій, зниження емоційного напруження та покращення самосприйняття дитини.

Практична значущість полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані шкільними вчителями, практичними психологами, класними керівниками в роботі з підлітками та їхніми батьками; при підготовці методичних рекомендацій з подолання агресивності дітей цієї вікової категорії, були розроблені практичні рекомендації щодо роботи із проявами агресивності у підлітків.

Ключові слова: агресія, стратегія психологічного захисту, підлітковий вік, агресивна поведінка, типи дитячо-батьківських відносин.

SUMMARY
qualification work
Atamoglanova Karina
on the topic:

" The Character of the Connection between Types of Child-Parent Relationships and Manifestation of Aggressive Behavior among Teenagers "

Qualification work of the 2th year (master format), specialty «Psychology» (Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine, Department of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work) has been devoted to the problem of theoretical substantiation and empirical study of the character of the connection between the child-parent relationship and the manifestation of aggressive behavior of teenagers.

Teenager age is significantly favorable for the formation of aggression and aggressive behavior, due to the age crisis, the new formation of which is the formation of personal "I" with a system of internal values, views, positions, ideas about himself, awareness of their physical, intellectual and natural properties.

It has been substantiated that the behavior of adolescents is quite dependent on emotions due to their age, and aggression in the behavior of adolescents is a kind of interaction with the world, a protective mechanism. There are personal (subjective) and socially conditioned (objective) manifestations of aggression. Negative influences of the external environment contribute to the emergence of destructive changes in the formation of personality. This can manifest itself in the form of aggressive and deviant behavior, which over time grows into a permanent behavioral pattern.

It has been found that teenager's aggression is caused by various factors, among which, one of the most important are the conditions of family relationships. The foundation of the formation of such a characteristic quality of personality as aggression is the type of child-parent relationship and the psychological climate within the family.

It has been emphasized that the family can both serve as an example of aggressive behavior and reinforce it. Both the manifestations of aggression of family members towards each other and the attitude of parents to the child's behavior are important in this. Indulgence in aggressive manifestations of the child, as well as severe punishment, lead to a high level of aggression in adolescents. Parents can encourage aggression in children or their own behavior and attitude to each other and others, or a positive attitude to the manifestation of aggression in the child, can severely punish, thus setting an example of aggressive behavior.

Considering the nature of the relationship between child-parent relations and the manifestation of aggressive behavior among teenagers, it is highlighted that the high level of aggression among teenagers are associated with the choice of a certain type of child-parent relationship and the negative psychological climate in the family.

It has been argued that it is important to create the necessary conditions for the formation of teenagers' constructive forms of behavior in a problematic situation. It is important to show the child more attention, love and affection that he needs.

It has been revealed that in mental features of the child there are no preconditions of emergence of aggression. External influences are refracted through the inner world of the growing person, transformed into it. As a result of the complex interaction of objective and subjective factors of development, the psyche of an aggressive teenager acquires a certain originality, in which external impulses are perceived in a distorted form. It is the coincidence of unfavorable external conditions with negative preconditions in the child's psyche that complicates his behavior.

It has been noted that in the perception of aggressive teenagers, parents in their interaction with them are authoritarian, disharmonious, inconsistent or alienated. Adolescents tend to fixate on the negative experience of the nature of relationships with relatives (parents), which entails changes in behavior.

It has been emphasized that unfavorable situations are related to the specifics of parental upbringing, on the basis of which the child forms misconceptions about society and the world around him. Therefore, it is the coincidence of unfavorable external conditions with negative preconditions in the child's psyche that complicates his behavior.

According to the results of experimental research in the work it is established that the results of the study of the nature of the relationship between child and parental relations and the manifestation of aggressive behavior in adolescents, it is observed that increasing the psychological climate in the family will reduce the overall aggression and its manifestations. teenager.

It has been determined that with a high level of psychological climate in the family, adolescents are more likely to choose such a dominant strategy of psychological protection in communication as peace.

It has been substantiated that with the increase of indicators of negative types of child-parent relations, which are directiveness, hostility, inconsistency, criticism and decrease of indicators of positive types of child-parent relations, which represent intimacy and positive interest, the level of aggression will increase.

It has been also shown that raising in an unstable or stable negative psychological climate in the family and the dominance of negative types of child-parent relationships, due to the predominance of negative emotions, prejudice, mostly hostility to others, increases the tendency to increased aggression among teenagers. If adolescents in a family environment are dominated by family cohesion, friendliness, security, tolerance, mutual respect, mutual assistance, sensitivity, compassion, desire to help each other, empathy, responsibility for the family and each member. Such conditions form in the child the skills of rational ways of resolving conflict situations, reducing emotional stress and improving the child's self-perception.

The practical meaning: the results could be used by school teachers, practical psychologists, class teachers in working with adolescents and their parents; in preparing methodological recommendations for overcoming the aggression of children of this age, practical recommendations for working with manifestations of aggression among teenagers has been developed.

Key words: aggression, the strategy of psychological protection, teenagers, aggressive behavior, the types of child-parent relationship.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПРОЯВУ АГРЕСИВНОСТІ У ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	8
1.1. Теоретичний аналіз поняття агресії та агресивної поведінки як емоційного стану	8
1.2. Особливості прояву агресивної поведінки у дітей підліткового віку	14
1.3. Значення дитячо-батьківських відносин в прояві агресивності у дітей підліткового віку	22
Висновки до першого розділу.....	30
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ХАРАКТЕРУ ЗВ'ЯЗКУ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН ТА ПРОЯВУ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	32
2.1. Мета, завдання та загальна організація дослідження.....	32
2.2. Результати вимірювання імнів дитячо-батьківських відносин та проявів агресивної поведінки у дітей підліткового віку.....	38
2.3. Результати розрахунків кореляційних зв'язків між типами дитячо-батьківських відносин та рівнем прояву агресивності у дітей підліткового віку.....	46
Висновки до другого розділу	56
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ.....	68